

Prisluhnilo pošteno mislečim

Vsak mlad človek si v mislih gradi svojo prihodnost, plete svoje sanje in si po svoje zamišlja družbo, v kateri bo jutri živel. Tudi mladi so pred več kot štirimi desetletji imeli svoje ideale, povezane s socialno revolucijo in krvavo vojno proti okupatorjem. Obetali so si povsem nov svet, nove odnose med ljudmi, nov čas. In prav to, kako so si predstavljali življenje v osvobojeni domovini, kakšno družbo so si zamišljali, kakšno ureditev in kakšne medsebojne odnose ljudi v novi socialistični družbi, smo povprašali tri nekdanje revolucionarje. Resnici na ljubo je treba reči, da smo jih težko dobili. Čas njihove mladosti in njihovih idealov je že zelo oddaljen in tudi naš družbeni razvoj je ubral neslutene poti z neslutnimi razsežnostmi v teh zadnjih desetletjih. Nekateri so preprosto pozabili na svoje nekdanje sanje, drugi so se sprizgnili s tistim, kar so doživeli v novih časih, tretji pa so se umaknili v svoj svet.

Zajemalo se je s preveliko žlico

Jule Sočan, nekdanji direktor Javne razstvetiljave, je že

vrsto let v pokoju, ker je sledil načelu tistih, ki pravijo, da se morajo tudi mladi prebiti na vodilna delovna mesta in se izkazati. Pred vojno je bil znani ljubljanski nogometaš in kot športnik se je družil s tiskarji, ki so tedaj sloveli kot naprednjaki. Potegnili so ga v OF, da je prenašal ilegalno literaturo in se pri tem posebej izkazal, saj je organiziral pravo mrežo raznašalcev. Postal je član rajonskega komiteja KP za ožjo Ljubljano in kot tak je organiziral narodno zaščito po podjetjih in ustanovah. Dobil je ilegalno ime Tomaž Skala. Spomladi leta 1942 je ta organizacija štela že 1500 članov, ki so trosili letake, obešali zastave, pisali po zidovih. Vodil je akcijo, ko so na Bregu ob Ljubljani izpred zaprepaščenih financarjev odnesli iz njihovega skladišča polno municije in puške, ki so jih bili naložili v

vreče. Nazadnje so vse nagrajeno naložili v voz za prevažanje gnoj in tako je orožje srečno prispelo v gozdove.

Jule Sočan je postal komandant Šercerjevega bataljona in bil med tistimi, ki so napadli vlak pri Verdu in tako rešili pred internacijo okrog 350 Slovencev. Po roški ofenzivi je prešel med obveščevalce v Tomšičevi brigadi, potem v glavni štab za obveščanje in ko je prišla svoboda, se je znašel v komandi mesta. Za njim je bila resnično trda pot in ni čudno, da se je po vojni tako zagnal na delo, da je po ves dan prebil na delovnem mestu, ne da bi gledal na uro.

»Kako sem si predstavljal novo družbo?« je začel odgovarjati na zastavljeno vprašanje počasi in preudarno. »Kar težko bi vam to opisal po tolikih letih. Po pravici povedano, nisem imel kaj dosti pojma o tem. Poslušal sem očeta, ki je bil pri Sokolu, moje tiskarje in vse, kar me je predvsem gnalo v boj, je bilo to, da Italijani in Nemci nimajo kaj početi na naših tleh in da jih je treba pregnati. Po naravi sem bil idealist, o sistemu pa pravzaprav sploh nisem dosti razmišljal: verjel sem tistim, ki so mi ga slikali z najlepšimi barvami. Res je predvsem to, da si nikoli nisem predstavljal krize, v kakršni smo se danes znašli. Osnovna napaka sledi v bistvu iz tega, da niso uresničevali zapisanih sklepov na vseh ravneh. Tako ni čudno, da se že leta in leta pogovarjajo ene in iste reči, da se govorniki ponavljajo v nedogled. Včasih me je skoraj sram, da sem bil partizan, če pomislim, s kako velikanskimi žlicami se je kasneje zajemalo, mi pa smo zrasli iz poštenosti in

skromnosti. Med NOB smo kaznovali za košečk ukradenega kruha, potem pa so mnogi razmetavli z milijoni in milijardami, ne da bi bili za to kaznovani.«

Privilegiji so nam bili tuji

Prva diplomirana gradbena inženirka v Slovenji je bila Sonja Lapajne-Oblak, ki je moški dolgo niso hoteli priznati za sebi enako in tako je začela kot uslužbenka na banki upravi. Šele v novi Jugoslaviji je prišlo njeno znanje iz gradbeništva do polne veljave: bila je direktorica za plan Novega Beograda, direktorica projektivnega zavoda, planska direktorica Gradisa in se upokojila kot direktorica projektivnega ateljeja v Ljubljani.

V napredne tokove predvojne časa jo je potegnil mož, prekaljeni komunist. Najbolj jo je bolelo, je rekla, ko je gledala, kako so Italijani prodirali v Ljubljano brez slehernega odpora in tedaj je v njej tudi zrasel gnev, ki ga je tešila s svojim aktivističnim delom v OF od vsega začetka. Postavili so jo za partijsko sekretarko rajona Poljane, dokler je leta 1943 niso dobili v roke Italijani.

»Hudo smo bile pretepe ne skupaj s sodelavkami, vendar nismo ničesar izdale. Na srečo so naši aktivisti uničili vse moje dokumente še pred prihodom Nemcev in tako so me le-ti izpustili iz zapore, saj ni bilo nobene obtožbe,« je povedala.

Razumljivo je, da je delala naprej kot ilegalna. Leto kasneje so jo skupaj z možem aretirali in poslali v Ravensbrück, moža pa v Dachau, od koder se ni več vrnil. Osvobo-

Nekdanja partizanka in borka Zora Maležič živi danes v krogu svojih vnukov

ditev je tako dočakala v daljni Nemčiji hudo bolna in izčrpana. Pripeljali so jo z bolniškim transportom. Kmalu je okrevala in se vrgla na delo. Dejala je, da so v tistih časih obnove domovine tako delali, da niso spraševali ne za čas ne za plače in bili kljub temu srečni.

»Svobodo smo si slikali z zlatimi barvami, ko se ne bo potrebno nikogar bati, ko bomo vsi enaki, srečni, solidarni drug z drugim. In prva povojna leta je tako tudi kazalo, z manjšimi odkloni, seveda. Potem so si nekateri začeli gabit privilegije, si deliti nerazumljivo visoke plače in se obnašati, kakor da živijo v bogatem kapitalizmu. Zato smo danes tam, kjer smo, kaj bi razlagala. Ne rečem, da se ni veliko naredilo, veliko dosežilo, a vse to bi lahko imeli tudi z malo več poštenega dela in z manjšimi razlikami med ljudmi. Socialne razlike mi danes najbolj bijejo v oči in ne nazadnje me motijo stari funkcionarji, ki se vrtijo na vrtljaku oblasti in nočejo prepustiti mesta mladim, zagnanim, oboroženim s sodobnim znanjem, ki bi lahko veliko pripomogli k temu, da bi se izvlekli iz krize.«

Prveč smo gradili na pravicah, premalo na dolžnostih

Zora Maležič, diplomirana inženirka kemije, živi danes mirno življenje upokojenke in se z vsem žarom predaja trem navihanim vnukom. Varuje jih v dopoldanskem času, ko sta njena poročena otroka na delu. To je izredno vitalna, pokončna ženska, ki je vedno vedela, kaj hoče.

Za seboj ima burno življenje, težko mladost, ki se je kalila v revoluciji. Kot študentka se je gibala v krogu naprednih študentov v Ljubljani in se takoj po okupaciji leta

1941 vključila v Osvobodilno fronto. Delu na terenu se je predala z vsem mladostnim žarom mlade intelektualke, dokler si leto kasneje ni nadelala puške na ramena in odšla med borce v gozdove. Od tam se je čez nekaj časa spet vrnila v Ljubljano, kjer so jo potrebovali za aktivistično delo. Ko ji je začelo goreti pod nogami, se je spet podala med partizane in vztrajala vse do konca vojne. Potem je končala študij in večino let prebila kot profesorica, nazadnje pa kot ravnateljica tehniške šole.

»Mlad človek je zagnan, poln načrtov, idealov. Tedaj smo sanjali, kako bomo spremenili svet, vendar pa ideali v svojem bistvu ne morejo biti nikoli doseženi. Vse je precej drugače, kot smo si bili zamišljali. Seveda ne morem reči, da je vse slabo. Veliko smo dosegli, ni kaj, vendar pa je vmes zraslo preveč plevela, da bi smeli misliti samo na dosežke in se uspravati,« je razmišljala in nadaljevala:

»Moti me, da smo vse doslej mahali samo s pravicami, zamenjali pa dolžnosti in to tiste, ki jih delo nosi v sebi. Pozabljamo, da imamo lahko samo tisto, kar sami naredimo in nič več.«

Zato je Zori Maležič nekaj povsem nerazumljivega, da zdaj na veliko govorimo o skrajšanju delovnega časa, namesto da bi poudarjali, kako je treba več in bolje delati, da ni važna prisotnost na delovnem mestu, marveč je pomembno tisto, kar narediš.

»Predvsem pa so naši odgovorni vse premalo poslušali nasvete in kritiko poštenih, dobro mislečih ljudi. Naj zdaj nikar ne govorijo, kaj vse nekateri počenjajo in kaj vse se ponekod dogaja. Naj pridejo z imeni in s konkretnimi krivci na dan,« je rekla za konec Zora Maležič.

ALBINA ADAMIČ

MAJSKA SREČANJA V POČASTITEV 40-LETNICE OSVOBODITVE

Mladostna poživitev na Taboru

Že tradicionalna »majska srečanja«, ki jih na Taboru v organizaciji KK SZDL prirejajo letos že tretjič, bodo nosila obeležje 40-letnice osvoboditve. Trajala bodo od 13. do 24. maja.

Na srečanjih bodo sodelovali športniki in kulturniki, vsa društva in organizacije v KS, sosednje KS, vojaki, miličniki, pionirji in cicibani, dijaki in učenci, študentje, prav tako pa tudi stanovalci Doma upoko-jencev.

Prireditve se bodo začele v ponedeljek, 13. maja s koncertom godbe milice in nastopom folkloristov na ploščadi pred Domom upoko-jencev. Še prej pa bodo v dvorani KS slovensko izročili najbolj zaslužnim krajanom bronasta priznanja Osvobodilne fronte.

Vse naslednje dni se bodo vrstila športna tekmovanja v nogometu, odbojki, košarki, balinanju, streljanju

in šahu, v katerih bo sodelovalo 42 ekip športnikov. V športna tekmovanja se je aktivno vključilo tudi TVD Partizan Tabor, ki bo 22. maja organiziralo veliko tekmovanje pionirjev vseh ljubljanskih društev Partizana v odbojki, med dvema ognjema, skokih z male prožne ponjave, atletiki, malem nogometu in košarki.

Športna tekmovanja se bodo prepletala s kulturnimi prireditvami. Tako bodo denimo organizirali razstave svojih izdelkov invalidi, pa stanovalci Doma upoko-jencev in dijaki Doma učencev ter pionirji šole Ledi-na pod naslovom »revolucija še traja«. Najmlajši krajanji si bodo lahko ogledali lutkovno igrice ter z risa-

njem po pločnikih sproščali svojo slikarsko ustvarjalnost. Pevski zbor Ivan Cankar bo pripravil samostojni koncert partizanskih in narodnih pesmi.

Najbrž bo ena od zanimivejših prireditvev tudi srečanje s krajanji pobratenih Vač, kjer bodo rezervni starešine pripravili strelsko tekmovanje, Vačani pa kulturni program. Manjkal seveda ne bo niti »partizanski golaž«. Za razvedrilo pa bodo poskrbeli vojaki iz vojašnice Ljube Šercerja.

Upoko-jenci bodo v času majskih srečanj obiskali Koroško.

V letošnjih srečanjih, tako vsaj pričakujejo organizatorji, bodo sodelovali skoraj vsi krajanji. V času od 20. aprila do 20. maja bo namreč potekala tudi akcija za urejanje okolja, zelenic, otroških igrišč, dvorišč, pročelij, balkonov in oken hiš. Akcijo bo

spremljala posebna komisija, ki bo ob zaključku srečanj tudi izbrala hiše, ki bodo v času akcije najbolj poskrbele za ureditev svojega okolja.

Zadnji dan – pred dnevom mladosti – bodo srečanja zaključili na sklepni prireditvi usklajeni s prireditvami Doma upoko-jencev za njihov praznik, na kateri bodo razglasili tudi rezultate športnih tekmovanj in podelili priznanja tekmovalcem ter izžrebali nagrade za obiskovalce. Po prireditvi bo rajanje in tovariški večer ob pesmi in plesu.

V srečanja se bodo vključile tudi vse organizacije združenega dela v KS, prav tako pa tudi samostojni obrtniki in po svojih močeh pomagali, da bodo letošnja srečanja še bolj množična kot dosedanja in da bodo v KS prinesla še več osvežitve in življenja.

TATJANA PUST